

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oră 12 fl., a treia
oră 10 fl.

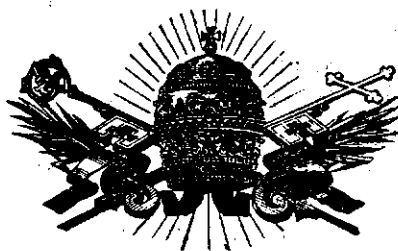
Tot ce privesce fóia,
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaș.

Fóe bisericescă-politică.

Anul XIII.

Blaș 8 August 1903.

Númerul 32.

P. P. PIUS AL X.

Scaunul sfântului Petru iarăși străluce în splendóre; locul rămas gol prin mórtea marelui Leo XIII e azi ocupat de un vrednic urmaș.

Vaticanul e iarăși vesel, căci biserica catolică a aruncat haina de doliu, și-a sters lacrimile durerii și salută pe scaunul măreț al Romei pe cardinalul **Giuseppe Sarto**, sub numele de **Pius al X.**

Patriarchul Veneziei se aședă pe tronul de stăpân peste milioane de suflete, el vine din orașul, patronat de sf. Marcu, ca să ocupe locul sf. Petru.

Bunătatea lui Dumnezeu e nemărginit de mare. El a pus și de astă dată ca locțiitor al său pe pământ pe fiul unui simplu țaran din împrejurimile Veneziei. Domnul caută pe aleșii săi nu în palatele imperătesci, nu în splendórea orbitóre a puterii și bogăției, ci în curățenia inimii, în pietate și bunătate. El ridică în fruntea nenumăratei sale turme pe adevăratul păstor, care a început slujba sa de la cele mai de jos trepte ale ierarhiei bisericesci și se ridică azi la culmea măririi, ie acest loc sfânt, ca răsplată a osebitelor sale virtuți.

Marele Leo și-a căpătat un vrednic urmaș, care de sigur va ține biserica catolică la înălțimea aceea, la care el a adus-o. Pius al X va continua în spiritul blândeții și a bunătății operele ce le-a început marele său antecesor.

În această obștească bucurie luăm parte și noi Români uniți cu Sfântul Scaun al Romei. Noi privim cu drag spre eterna cetate și spre noul ei Pontifice, căci, alătura cu credința sfântă, inima noastră e atrasă într'acolo de neștersele și neveșteditele legături ale dragostei de neam. Nos genere et sanguine Romani!

În aceste momente noi ne reamintim multele binefaceri, primite de la Pontificii Romei, ne aducem aminte de bogăția de lumină și de învățatură, pe care Vaticanul a împărțit-o din prisosință peste biserica românească, tređind la viață sentimentul aprópe mort al conștiinții de ómeni și de români.

Ne proșternem în fața Provedinței, ne închinăm cu reverință profundă urmașului sf. Petru și cerem binecuvântarea sa peste noi și biserica noastră și poporul românesc.

La mulți ani Papa Pius al X!

Noul Pontifice.

Prima veste.

Ori cât de mult sciam, că cele petrecute în conclave rămân secrete, totuși ne părea bine, când cetiam în ziare câte ceva despre rezultatul votării.

Se accentuase de atâtea ori, că de data acesta conclavele n'au să țină multă vreme, pôte din pricina prea marii călduri, ce domnesce în Roma.

Cu toate acestea ziarele de Duminecă anunță, că Sâmbătă s'a văzut ridicându-se cel dintâiu fum de-asupra capelei sixtine. Luni, sciam de a doua și a treia „sfumata“, toate zădarnice; Marți de a patra și a cincia. Se vedea, că era greu de ales, pe acela, care va avé să ocupe Scaunul Sf. Petru.

Marți la 6 d. a. sosi în Blaș prima veste. Ilustr. Sa dl Episcop Dr. Vasile Hossu primi din Roma următoarea telegramă:

Pontifex electus Sarto nomine Pius X.

Puțin mai târziu primi și redacția noastră scurta depeșă:

Sarto Pio

de ajuns înse, ca să cunoșcem fericitul rezultat al conclavei.

Scirea se lăți încă în sara aceea la noi, iar dl Episcop se grăbi a adresa noului Pontifice următoarea telegramă:

Preafericitului Părinte Piu X.

Roma.

Primesce Preafericite Părinte urările devotatului Tău serv și binecuvîntă pe credincioșii mei români, uniți cu Scaunul Apostolic al Romei.

VASILE,

Episcopul precon. al Lugojului.

La această telegramă omagială Ilustr. Sa dl Episcop a primit următorul preagrațios răspuns:

Episcopo Lugosiensi

Balázsfalva.

Sanctus Pater filiale obsequium peracceptionem habuit, tibi et fidelibus rumenis ex animo benedictionem apostolicam impertitur.

Secretarius Status.

Miercuri scirea se confirmă cu telegramele publicate în ziare. În aceeași zi în vitrina librăriei noastre s'a espus portretul Sfinții Sale Pontificelui, spre a fi vădut de toți.

Date biografice.

După numele său familiar Papa Piu al X. se numește *Giuseppe del Sarto*. S'a născut din părinți țărani la 1835. a trecut deci peste 68 ani. Locul nașterii e un sat numit *Riesé* nu de parte de Venezia. Studiile le-a terminat cu succes strălucit în Treviso și Padova, chirotonindu-se întru preot în etatea de 22 ani. După sfințire a fost capelan la Castelfranco, apoi paroch la Trombolo și Salzano și mai târziu spiritual la seminarul teologic din Treviso, directorul oficiului diecesan, canonic și vicar capitular.

Sub tot decursul păstoririi sale a strălucit prin conștiința, cu care își îndeplinea oficial, fiind un adevărat păstor și conducător peste viața trupescă și sufletească a credincioșilor săi.

Repausatul mare pontifice Leo, apărând osebitele însușiri și hărnicia lui, îl numește la 1884. episcop la Mantova. Aci a stat de abia 9 ani, căci la 1893. în ziua nașterii sale e numit patriarch al Veneziei și peste 10 zile cardinal.

În noua sa demnitate Sarto rămâne același bărbat modest și retras, dar pentru aceea din cale afară iubit de venețieni. Dovadă de această iubire s'au dat cu prilejul mergerii sale la conclave. La o mie de gondole l'au petrecut până la gară și nesfârșite erau ovațiunile și aclamările ce i-se făceau.

— Viva del Sarto. il papa novello! A non rividerci! Il strigară miile de oameni adunați la plecarea trenului. „Să nu ne mai vedem“, îi doriau gondolierii venețieni, înțelegând prin această, că ales fiind de Pontifice, nu va mai pute veni la ei.

Și dorința lor s'a împlinit! De altcum se zice, că fericitul Papă Leo, scia de dornul venețienilor, ca patriarchul lor să ajungă stăpân în Vatican, căci spunea adese: „Sarto è il candidato della Serenissima!“ folosind titula vechii republice venețiane.

Frații noului pontifice și surorile sale trăiesc și acum și sînt simpli țărani. Unele ziare spun, că ar trăi, chiar și mamă sa.

Piu al X. e un bărbat simpatic, păstrând vialitatea și umorul venețian, și chiar și în conversație se folosește de dialectul acesta, adese chiar contra voinții. E mare aderent a socialismului creștin. Ca patriarch al Veneziei a făcut foarte mult pentru musica bisericască și dezvoltarea cantului gregorian. Nu-i place musica teatrală în biserică. În politică s'a amestecat foarte rar.

În el nu s'a împlinit — până acum — profetia lui Malachia, care, pentru următorul lui Leo avé devisa *ignis ardens*, din contră s'a împlinit profetia unui Ioachim din Calabria, care l-a prefigurat sub frasa *funis de litore venit*. Și în marca lui e o ancoră și o funie cufundată de jumătate în apă, și el vine pe scaunul Romei, de la țermul mării din Venezia.

FEUILLETON.

TABLOURI.

O înădușală, de te dobóră. În alte bună, căci ține de abia câte-va ore. Puțin după trecutul amezii, în dragă voie, poți să urci pe unde ți-e voia, căci sórele drăguțul — nu ți-se mai la pe urmă.

Ce noroc al sorții pe noi! Beleana de modă, cât ce te întâlnești cu un cunoscut întâia vorbă, cu care te întimpină: „ce-i prietina, pentru ce te hotărâși — la băi, sau la munte?“ — nu are nici în clin, nici în mănec cu noi. — Ei de ar fi numai atâta — calea — valea; dar părăluțele — drăguțele. . . . Asta e asta!

— „Uite frate — respunzi prietinelui noi avem de toate pe aci . . . munte, deal, pădure, de fag, brădet, livezi încântătoare popicării, până și o scaldă — ce mai poftesci? . . . Și apoi un aler frățioare! care te scóte și din șapte boli!“ . . .

. . . . Apoi că o fi chiar așa, altă întrebare — vorba că te scapi de belénă.

Eă de alt fel, din mila norocului, nu-mi prea bat mîntea cu de-al de astea. Las c'or fi destul, ci încet — încetinel îmi vîd de trebșórele mele. . .

O amarnice treburi! Sciți ce fel sînt? . . . Des de dimineță cu un baston de mine lustruit, mă ieau mereu — cetinel pe cel deal în sus. Și mă duc, mă tot duc gândind — gândindu-me la ce nu ađ fost

și ce vor fi vre o dată. . . . Și norocul cel mai cu prisos, că din pusedăriile aste de gânduri, nu mă desmetecesece nimeni. Sufare de om nu e pe aci — ci cu toți muncesc din greu sub cel pămînt impietrit după aurul scilipicios. . . . Câte o pasere mai citrepește din cel cioc mitititel — dar nu mult îmi atrage luarea aminte — is prea obicinuit cu ele.

De câte ori ies, îmi place tot de una să urc cel mai înalt vîrf, de unde se deschide ochiului o adevărată panoramă de tablouri. Gigantul — superbul Vulcan, ca și cum te-ar invita să-i urci cósța pirjolită, atît de aproape se pare. Măcar că-i departe grozavul, departe, colo cãtră miază-noapte. Ci că în vîrful lui ar fi îngropați o sumedenie de bani — dar ce folos, că sînt fermecați; ba nici pe aproape de el se te învîrți. . . . Care o fi norocosul — pe a cui samă se păstréază? ! . . .

În parte opusă la miază-zi se zăresc de abia, mărețele ruine din cetățuia Devel. Îți fac impresia unor fantóme în haine mai jos de călcăie, ce s'ar purta neîntrerupt preste vîrf de dealuri. Ómenii, cari ađ asudat punénd piatră pe piatră și măreția și frumșeta acelor zidiri unde-s. . . . Total o grozavă dovadă azi, că toate sînt trecătoare în lume; . . . o aducere aminte și de al nost, ce se apropie sfîrșit. . . .

Iar departe — departe, mai în hotarele Bihariei, se ridică majestos, dar simplu ca și ómenii de în prejur — muntele istoric Găina.

Găina — Tîrgul de fete; dóné cuvinte ce nu se pot socoti desprenate. Un obicei pe cât de original — pe atît de românesc. Câte inimi n-or fi bătînd de neastîmper —

d-apoi ce mai grămadă de noroc s-o fi ursit pe la tîrgurile vestite de după Sân-Petru o săptămână! . . . Ci azi e regret că nu se mai practică în felul vremilor de mai nainte. — Azi mai rămâne vestit pe ruinele tradiționalului trecut românesc.

De ce óre sîntem poporul, care lăpădam atîtea vechi-străvechi obiceiuri mostenite ca să le înlocuim cu altele, pe cât de străine de firea noastră, pe atît de periculoase! . . .

Ci mai frumos de cât toate e, să privești pe șesul Crișului în jos. O vale îngustă, frumoasă, fermecătoare, închisă de câte dóné părți de șirul dealurilor bogate, ce se pierd în depărtare. . . . Privind o elipită la ea, te prinde așa de cu foc un dor de dus, de lung călătorit. . . .

Cam la o distanță nu prea îndepărtată, pe vale în jos, chiar lângă miezuina Băiel de Criș — zăresci pe o vreme senină un gorun stînghier — imponent. Turnul bisericel de lângă el, ca și cum și-ar răzuma greutatea clădirilor lui pe ramurile puternice reslățite. . . . De al întreba pe ori cine îți răspunde: „acela e goronul lui Horia, lângă care își dórme somnul de veci grósnicul, vestitul Iancu de odinioară.“

Am fost, de am vezut aceste locuri în cât-va rënduri. . . . Ce sentimente mi s'au trezit, când de întâia óră le am vezut, nu pot să spun. Am fost mult — am fost transportat, nu sciam de mine însu-mi, nu de cel din juru-mi. . . . Ci ca și cum m-aș fi străduțit cu o nebulóasă gândire să-mi reamintesc într'o elipită, tot ce s'a petrecut atunci — în acele timpuri de o falnică, de o duióasă aducere aminte. . . .

Am vezut — am vezut cu ochii legendariul gorun și l'am măsurat. Dónésprezece

Adunarea Asociațiunii.

Zilele acestea, Asociațiunea noastră, își va ține la Baia-mare adunarea sa generală. E poate unul dintre cele mai depărtate puncte acest loc, e marginea estemă a teritoriului locuit de Român. Și chiar de aceea ar trebui, ca adunarea aceasta să fie una dintre cele mai bine cercetate, mai rodnică în hotărârile sale, pentru ca elementul neromânesc din acele părți, să nu încete nici pe un moment, în a ține în bună considerație trăinicia neamului nostru, iar fraților noștri să le crească entuziasmul, să nu se gândească nici pe o clipită, că sînt uitați de marea românească și dați pradă străinilor. Recunoștem că e grea problema, ca noi un popor sărac, un neam pururea suspiciat și puțin considerat, să ne putem ridica la înălțimea aceea, cât să impunem în fața străinilor.

E greu, dar totuși se poate face. Un lucru dorim să se știe, spre a nu fi reu înțeles. Nu ne gândim, să impunem prin lux, prin ceremonii și forme esterne, prin forme, menite să facă efect numai asupra ochilor, iar inima să o lase rece. Să fie departe de la noi acest gând, deși trebuie să recunoștem, că rezultatele de până acum a Asociațiunii, mai numai așa se pot clasa.

Nu mai aducem dovezi, pentru că le cunoștem cu toții, ținem să accentuăm numai atâta, că Asociațiunea prea tare s'a depărtat în activitatea sa de până aci de ținta sa principală, care a provocat înființarea ei.

Și azi mai e în titlu Asociațiunii determinațiunea „pentru literatura română și cultura poporului român“.

Pentru poporul român s'a înființat deci Asociațiunea, și cât a beneficiat ore acest

brațe de gros, de o înălțime mijlocie, împodobit de asupra cu o superbă coronă de crengi. Pe ici — pe colo e aproape gol — fără de frunze, căci ori câți călători trec pe aci — anume sau din întâmplare — rump din bătrînul de el câte o crengă, câte un ram, pe care și uscată s'o păstreze, ca scumpă suvenir de pe locurile sfinte. . . . Și gorunul dă fiesce căruia, din prisosința, mîndru și voios. . .

Și am văzut mai la o parte de el cătră drum — o cruce simplă, lucrată din lemn strămoșesc, veghiud cu o sfințenie de pază la căpătîlul servitorului lui Dumnezeu credincios: Avram. Mormîntul e îngrădit, de jur împrejur preșerat cu simple, dar mirositoare flori, și cum stă față în față cu altarul din fund, ca și cum ar aminti preotului: „din rugăciunile tale să nu rămână numele meu deșert“ . . .

Din eternul nemărginirii câte-va lacrimi ale recunoștinței și admirațiunii au picurat peste sufletu-mi, când mi-am atins mîna de crucea, de țărîna lui. . .

Și atîta totul. . . Sfârșitul faptelor mari înse mai cu scumpătate se păstrează pe altarele inimilor recunoscătoare, de cât în monumente, ce sub bătaia razelor de soare îți ieau vederea!

Pomenire de vecl, deapauri închinăciune nu înșeție mormînt înțelenit, ci Provedinței divine!

. . . Ori de câte ori mi să dă ocaziune să zăresc de pe vre un vîrf hotarului acesta, îmi închid ochii, ca cu impresiile, ce mi le sugestionază depărtarea, să pot ajunge până acasă.

Lian.

popor din înființarea ei? Am început în a înscrie tot mai mulți membri și a aduna fonduri tot mai multe, ne dînd în schimb nimic. Târziu de tot ne am trezit apoi, că n'ar strica a face ceva: și pentru poporul acesta șiiatunci s'a început biblioteca populară și împărțirea de cărți.

Și chiar asta trebuia mai de mult făcută.

La noi și azi e un lux a ține samă de aparițiunile mai noue, de pe piața de cărți. Omenilor trebuie date cărțile cu stîla, ca medicina amară care mai întâiu nu place bolnavului, iar mai târziu, convingendu-se că e de folos, o cercă cu neastimpăr.

Ca în toate lucrurile am început și aici prea de sus. Am crezut, că am făcut totul, când am ridicat palate, și nu ne-a trecut, prin minte că „poporul român“ puțin s'a folosi de ele.

Ce folos, că perlele sunt gustose, dacă trunchiul începe a se putrezi și a se usca?

Cetim cu vedită invidie rapoartele anuali ale Kultur egyletului și fiindcă ni-e greu să explicăm succesele ajunse pe cale naturală, ne mîngăiem cu vorba, că societatea e patronată de guvern.

A fi ceva adevăr și în această vorbă, dar am ținut noi samă de chipul cum lucră această societate și cât jertfesește spre a pune piciorul pe un teritoriu espus? Eu, cîtez să spun că nu!

Se va susține că ei li este ușor, fiindcă are bani. Da, are, fiindcă știe să se ridice în fața publicului, să se impună prin o neobosită activitate.

Cercui e vițios, și „vițiu“ se socotesce tot în defavorul nostru.

Ceea ce e și mai trist, e că paradele, ce se fac la centru, au început a se reslăți și prin despărțiminte. Și pe aici, dăm mai mult pe forme și mai puțin pe fond.

Ne entusiasmăm, când cetim de succesele despărțimintului Timișora; dar entuziasmul trece și rămânem tot reci și parca blasați. Ni-e greu să mai convocăm adunări cercuale, și dacă o și facem, e numai pentru ca să trecem și peste această formalitate. Încolo poporul țaran poate dormi și mai departe în prostia sa nouă ne e destulă mîngăiere titlu de conducător a unui despărțimint, nu-l conturbăm somnul și nici nu ne prea batem capul al lumina puțin în întunerecul în care orbesc.

În chipul acesta să nu ne mirăm, dacă poporul țaran se face că nu pricepe rostul Asociațiunii, iar mulți din inteligența noastră nici azi nu sînt membrii la Asociațiune.

Cetim că secretariul I. a abzis din postul avut și că chiar și al II. secretar se va retrage, ca ast fel să se pôte alege mai ușor un aat fei de bărbat, care să-și dedice Asociațiunii noastre totă activitatea. Și vestea aceasta nu ne pôte umple de cat de bucurie. Iubim prima noastră instituție culturală și li dorim din inimă cele mai splendide rezultate. Și chiar această ne face să ne umplem de amaraciune, când ne vedem constrînși a constata, că în loc de a face un paș înainte, stă locului, ca să nu zicem, că regresază.

Să sperăm, că adunați la Baia-mare, membrii Asociațiunii și comitetul ei central vor ajunge la convicția, că încă atît de mult să lucre, și în vreme ce se cheltuesc

mil pentru ridicarea de palate utopice mai bine s'ar fi dat acesti bani în favorul singurului scop al Asociațiunii, în favorul literaturii și culturii poporului român!

Institutele noastre de învățămînt

— dare de samă. —

Dăm în următoarele câte-va notițe scose din rapoartele primite despre institutele noastre de învățămînt.

1. Începem cu Blașul și pentru că e mai aproape de noi și că e cel mai vechiu institut românesc de cultură, care în toamna anului viitor va implini 150 ani de la deschiderea sa prin neuitatul Episcop Aron.

Raportul începe cu o disertație aleasă despre chestiunea educațiunii de prof. Emil Viciu.

Seriositatea cu care e tractată chestiunea aceasta așa de gingașe și succésă argumentația, că educația nu pôte să ducă la scop, dacă nu e inspirată și condusă de credința în Dumnezeu și eternele adevăruri și legi creștine, ne îndemnă să o recomandăm cu tot adinsul atențiunii tuturor: părinților și învățătorilor de o potrivă.

Pôte era la loc, dacă tot aci să da sama mai pe larg de forțe instructive escursiune, ce au făcut-o unii din studenți, cu prilejul peregrinajului la Roma. Era un îndemn elocuent, de a ține tot de una treaz în elevi dorul, de a cerceta și ei la cea dintâi ocazie Roma cu neîntrecutele și monumente de artă, rămășițele unor timpuri de mărire și splendor.

Urméză datele despre gimnas. Corpul profesoral constă din 1 director și 17 profesori de studii ordinare, 4 de extraordinare și 2 cateheți (gr. ort. și Israel).

Din planul de învățămînt apare că mai multe ore 40. are limba latină, urméză magiară cu 27. română 26. matematica 23. etc.

Rapoartele despre înmulțirea bibliotecii gimnasiale, a studenților, diferite colecțiuni, raport despre societatea studenților, etc. arată toate un spor însemnat. De un oșebit interes sînt și datele observatorului me teologic.

Sub titlu „Ajutóre“ sînt specificați 67 studenți, cari au beneficiat de stipendii în valóre de 9710 cor. la cari adangînd suma de 600 cor. cât au costat cărțile împărțite ca premii, apoi beneficiul de pîne, din care au fost împărțășiți 182 studenți, ajungem la o cifră ce trece mult peste 15 mil cor. Tot la acest loc pôte fi trecut și internatul de băieți, ridicat de feric. mitropolit Vancea, și care a găzduit an. tr. 123 elevi, dându-le o educație solidă și îngrijită.

Între fondurile administrate la gimnas însemnăm: a școlarilor miseri în cas de morb, a cărui avere a fost de 17797-78 cor a școlii de serimă de 600-03 cor. „Cir. B. Groze“ de 215.59 cor. „Ioan Săbădean“ de 100 Lei în aur plus 4.57 cor. de scursiuni etc. Fondul pentru masa studenților se administreză la Casa centrală.

Din datele statistice estragem următoarele cifre: au fost 497 elevi mai mult cu 45 ca în an. tr. 393 gr-cat. 84 gr-or. din acestia 3. din România. La sfârșitul anului

au avut 33 eminent din toate studiile (în cl. II 7) nesuficient din un studiu și mai multe 140.

Raportul despre institutul pedagogic începe cu cronica anului și rezultatul esamenului de calificare învățătoresc, de care am scris și noi la vremea sa. Corpul didactic numără 1 director și 7 profesori. Stipendiul au avut 8 elevi în sumă de Cor. 1040. Iar din beneficiul de pâine s'au împărțit 61 elevi. Tabela statistică lipsește ne vom scotea deci noi datele de lipsă. Numărul elevilor au fost de 87 ordinari și 14 privațiști, cu 5 mai puțin ca an. tr.

La școala de aplicație de lângă pedagogie, au fost 33 elevi, cu 22 mai puțin ca în trecut, aceștia au fost împărțiți în 4 clase. Causa acestei scăderi e pofte didacticul de 12.30 cor. prea mare în comparație cu a celorlalte școli străine din Blaj, unde nu se solvesc nimica.

Mai îngrijit se prezintă raportul despre școala de fete, care cu începutul an. școl. 1902/3 a început a se transforma în școală civilă.

Corpul didactic constă din 12 învățători ordinari, 8 de studii extraordinare și 3 cateheți. Ajutore a împărțit Reuniunea femeilor din fund. Vlăsa și Negruț în sumă de 241.95 cor. apoi la sfârșit premii de 120 cor. Numărul elevilor a fost de 73 o scădere de 43 față de an. tr.

Școala de meserii a fost cercetată de 29 elevi, cari n'au solvit nici un didactic și pe de asupra au primit cărți și recuzite de învățămînt gratuit și la sfârșitul anului și premii. Școala are 1 director și 1 învățător, și aci numărul elevilor au scăzut cu 16.

La asilul de copii au fost calificate 6 îngrijitoare de asile, iar numărul elevilor a fost de 21 cu 13 mai mic. Și de altcunum numărul acesta e în continuă decescere. Asilul are 1 conducătoare și 1 îngrijitoare și stă sub controla unui senat.

Aceste sînt datele mai însemnate, ce am crezut de bine a le releva. Constatăm că numărul tuturor elevilor de la aceste școli a fost an. tr. de 754. o cifră destul de considerabilă. E bine se nu se uite și aceea, că în vreme ce elevii de la gimnasia an de an sînt mai numeroși, ceilalți scad în mod simțitor. Scăderea cu tot dreptul o putem atribui ridicării școlii elementare de stat în Blaj, care are 6. departăminte și personalul necesar.

Revistă politică.

Afaceri interne. Ședințele dietei sînt suspendate și lumea politică e agitată foarte mult de scandalul din zilele trecute. Dep. Pap Zoltán a depus pe masa presidentului camerei suma de 10 mii cor. cari i le-a dat un cutare Dienes Márton numai ca să lipsescă o zi de la desbateri și ast fel să slăbescă obstrucția. Sub impresiunea acestui scandal s'a ales o comisie parlamentară ca să ancheteze faptul și să asculte pe cei suspecti. Cercetarea încă nu s'a terminat. Guvernorul Fiumei, contele Szapáry a recunoscut, că banii provin de la el și i-a dat, în bună credință, că va pute desarma obstrucția și va face un bine țării. Încă în ziua cea

dintâi, când a ieșit scandalul la iveală, Szapáry a abzis din postul de guvernor. Poziția min. str. president încă e foarte sdruncinată: totă lumea e de credință că și el are parte în mituire.

Correspondințe.

DE LA LUGOȘ.

— *Correspondență particulară.* —

Lugoș, 2 August 1903.

Abia Sâmbătă s'a lătit vestea prin oraș, că Ilustritatea Sa Dr. Demetriu Radu, Duminecă în 2 August, va celebra ultima liturgie în biserica catedrală din Lugoș, și totuși o mulțime mare a alergat să lele parte la această liturgie.

Nu numai poporenii gr. cat. ci și gr. or. și străinii, pe cum și reprezentanții ai autorităților, deși n'au fost avertizați, s'au grăbit a lua parte la s. liturgie, care o serba bunul Episcop, ce se desparte de noi.

Ori ce bine te aștepta, despărțirea de cei te iubesc, și pe cari îi iubesc, e durerosă.

Durerea acesta s'a vădit și pe față bunului Arhieru, care scia că nu va mai pontifica ca Episcop al Lugoșului, încunjurat de clerul gremial de aci. După Credeu Ilustritatea Sa într'o vorbire frumoasă face enosent celor prezenți, că e denumit de Episcop al Oradei-mari, și demândă să se cetescă bulla papală.

Cl. Dr. Valeriu Traian Frențiu cetesce bulla în limba latină apoi în traducere română. Ilustritatea Sa apoi în cuvinte blânde mângăie poporul, că din îndurarea Scaunului Apostolic și Grația Maiestății Sale, Scaunul episcopesc al Lugoșului nu va rămâne veduv, pentru că în același timp a fost ales și denumit de Episcop al Lugoșului Ilustritatea Sa Dr. Vasiliu Hossu, și apoi mulțumind Ven. Capitlu, clerului, poporului și autorităților publice pentru sprijinul ce i-l'au dat, împarte binecuvîntare.

Lacrimi de durere a stors din ochii celor prezenți aceste cuvinte de rămas bun. Și Ilustritatea Sa Petru Pop, preposit capitular, răspunde bunului Păstor, mulțumind prima oră Provedinții dumnezeiești că ne-a dat un așa mare Arhieru și bun Păstor, care în timp așa scurt a făcut atât de mult pentru diecesă. Nu numai că a dat o nouă direcție la dezvoltarea diecesei, ci a nșurat și lucrul succesorilor săi. Mulțumesc apoi Ilustrității Sale în numele capitlului, clerului și a poporului pentru toate binefacerile, și jertfele aduse pentru diecesă, dorindu-i de la bunul Dumnezeu înnoirea puterilor, ca și în locul noului Sale destinațiunii, să potă lucra tot așa mult pentru înflorirea bisericii lui Christos și pentru neamul românesc.

După această vorbire Ilustritatea Sa între strigăte frenetice de „se trălescă” se reîntorce la s. Altar și continuă s. liturgie.

La 1 oră d. p. a dat Ilustritatea Sa un banchet, în reședința episcopescă, la care au fost chemate 75 persoane, dintre autorități, inteligență și popor. Primul toast i-a ținut Ilustritatea Sa Dl Episcop luându-și rămas bun în puține cuvinte de la societatea din Lugoș. Apoi a vorbit

deputatul Patyánszky și Avramescu, mulțumind Ilustrității Sale pentru afabilitatea și bunăvoința, cu care a fost în tot de una față de toți, și exprimându-și durerea, că pierdem păstorul cel bun. Și în urmă Ilustritatea Sa Pop Petru, ca se aline durerea despărțirii, cu un exemplu biblic, arată ca aceea e voința bunului Dumnezeu, ca Ilustritatea Sa Dr. Radu să predice cuvîntului lui Dumnezeu și în alte părți, și să arete calea mântuirii și altor popore.

Cor.

SINÓDELE PROTOPOESCI.

— Tr. Bășesci. —

Sălagiu, Iuliu 1903.

Conferința preoțimei gr. cat. române din tractul protopopesc al Bășescilor (comit. Sălagiu, diecesa Gherlei) sa ținut de astă dată în parochia Bășesci în 7 Iuliu (ziua de Sânziene).

În dimineața zilei, la 7 ore, preoțimea tractuală se mărturisește, apoi se săvîrșesc sf. Liturgia, pontificând Mon. Alexiu Varna, protopop tractual și concelebrând Mon. Ioan Vașvari, preotul Bărsenului; Teodor Lengyel, preotul Stremțului; Emil Bran, preotul Băiței; Demetriu Cionca, preotul Bărsenului-de-jos; Aug. Mândruț, preotul Mănăului și Antoniu Bălibanu, preotul Bășescilor. Sf. Liturgia s'a celebrat cu multă pietate și cu totă pompa și frumuseța proprie ritului nostru oriental. Sub decursul sfintei Liturgii frumos a cântat corul tinerimei din Bășesci sub conducerea zelosului cantor-învățător din Bășesci, Ioan Chira, iar cuvîntarea bisericăscă a rostit-o părintele A. Bălibanu, după ce apoi ne-am dus la noua și frumoasă școală, care dispune de o sală de învățămînt spațioasă și corespunzătoare tuturor recerînțelor. Școala abia anul acesta s'a terminat, în zidirea căreia meritul principal obvine distinsului bărbat al poporului român Ilustr. Domn George Pop de Bășesci. La școală apoi Mon. Alexiu Varna, protopop tractual prin o vorbire acomodată dă deschidere conferinței, fiind de față toți preoții tractuali, afară de doi.

Ne-au onorat cu prețioasă prezență Ilustr. Domn George Pop de Bășesci și părintele protopop din Orța-de-jos: Vasile Pop.

De notar ad hoc al conferinței să alege părintele A. Bălibanu din Bășesci, după ce apoi părintele Aug. Mândruț din Mănău dă cetire disertațiunii Sale intitulate: „Iubirea frățescă și solidaritatea între preoți”, care ascultându-se cu luarea aminte recerută, autorului îi și votază mulțumită. După mai multe referenți, cum a fost cea a cassarului, bibliotecarului tractual; părintele Andrei Centea, comisiunea emisă în conferința trecută, pentru a întocmi un proiect de statute, relativ la administrarea fondului „Teodor C. Indre” prin rostul părintelui Emil Bran din Băița, dă cetire aceluși proiect de statute, care cu puține modificări să și primesc în tocmai, votându-li-se mulțumită părinților Emil Bran din Băița, Vas. Gavriș din Odesci și Ant. Bălibanu din Bășesci, din cari s'a compus comisiunea alcătuitore de acele statute. Urmază apoi după cetirea unor ordinațiuni ale Vener. Ordinariat, propunerea părintelui Emil Bran,

relativă la înființarea în gremiu a unei foi periodice oficiale, ceea ce să primesc în unanimitate. Părintele Demetriu Cionca propune, ca clerul tractual să se înscrie de membru, la „Asociațiunea p. l. r. și c. p. r.” ceea ce asemenea să primesc.

Se dă apoi citire veneratei ordinațiuni consistorială de sub nr. 5694—1903, în care cu durere sufletescă se aduce la cunoștința Clerului tractual crima de apostasiă și schismă a fostului preot diecesan: Zigmund Lengyel, ceea ce să ie cu multă părere de rău și indignare sufletescă spre cunoștință.

Urmază apoi propunerea părintelui Antoniu Băliban din Băsești relativ la nișuirea cât mai încordată a preoției tractuali întru stirpirea multelor concubinate și a beției, a acestei patime atât de nimicitoare, propunând înființare de „reuniuni de temperanță” în fie care parochiă, cetind și un proiect de statute, care asemenea se primește. Părintele protopop Vas. Pop dă expresiune deplinei sale mulțumiri cu pertractarea demnă a tuturor agențelor conferinței, recunoscând meritele M. O. D. protopop tractual și a preoției cu laudă, după ce apoi M. O. D. protopop tractual Al. Varna în o vorbire de încheiere mulțumescă clerului tractual de ținuta demnă și serioasă, și mulțumind și Ilustrului Domn George Pop de Băsești și M. O. D. Vas. Pop. protopop și paroc în Oarța de jos pentru onoarea făcută preoției tractuali prin prezența prețuită, încheie conferința.

Delacrasna.

Convocare.

„Societatea pentru crearea unui fond de teatru național român” își va ține adunarea sa generală din acest an în orașul S-Sebeș, în zilele de Vineri și Sâmbătă în 15/28 și 16/29 August 1903. Învităm la această adunare generală pe toți membrii fondatori, ordinari și ajutători ai societății, pe cum și toți binevoitorii ei și sprijinitorii culturii românești.

I. ZIUA PRIMĂ.

Vineri 15/28 August 1903.

1. Președintele deschide adunarea generală la 10 ore a. m.
2. Alegerea a doi notari, pentru ședințele adunării.
3. Raportul general al comitetului societății asupra lucrării sale de la adunarea generală din urmă.
4. Alegerea unei comisiuni de 5 membri, pentru cenzurarea raportului general al comitetului.
5. Raportul casierului despre starea cassei și peste tot despre averea societății.
6. Alegerea unei comisiuni de 5 membri, pentru cenzurarea raportului casierului.
7. Alegerea unei comisiuni de 5 membri, cari în înțelesul §-ului 5 din statutele societății va înscrie membrii, fondatori, ordinari și ajutători pentru societate.
8. Planul de acțiune al societății, relativ la lucrările de executat în vederea pregătirii înființării teatrului român, elaborat de comitet, conform cu mandatul

primit de la adunarea generală din anul trecut.

9. Alegerea unei comisiuni de 5 membri, cari să studieze planul de activitate amintit la pct. 8.

10. Citirea disertațiunilor corespunzătoare scopului societății, sau de altă materie literară, ce se vor fi anunțat președintelui înainte de adunare.

11. Președintele ridică ședința.

II. ZIUA A DOUA.

Sâmbătă, în 16/29 August 1903:

1. Președintele deschide ședința.
2. Citirea protocolului ședinței precedente și verificarea lui.
3. Raportul comisiunii pentru câștigarea membrilor noi.
4. Raportul comisiunii însărcinate cu cenzurarea raportului casierului și averii societății.
5. Raportul comisiunii însărcinate cu cenzurarea raportului general al comitetului.
6. Raportul comisiunii esmise pentru cenzurarea planului de acțiune elaborat de comitet.
7. Alegerea casierului societății, în locul d-lui N. P. Petrescu, care s'a mutat din Brașov.
8. Determinarea locului, unde se va ține adunarea generală pentru anul 1904.
9. Alegerea unei comisiuni de 3 membri pentru verificarea protocolului din ședința II.
10. Președintele închide adunarea.

Din ședința comitetului ținută în Sibiu la 1/14 Iulie 1903.

Ioșif Vulcan
președinte.

Dr. Ioșif Blaga
secretar.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Dionisiu Muntean, notar cerc. și președinte al senatului scol. de stat și mare fruntaș al bisericeii noastre, a dăruit capelei noastre un tetrapod, lucrat cu multă măiestrie, prețuit în 40 cor. Tot din indemnul domnului Muntean și la stăruința domnei st. D-Sale soții, s'a ridicat o răstignire frumoasă lângă grădina de pomărit, și în ziua Înălțării lui Iisus la ceri s'a sfințit cu solemnitate mare prin subscrierul. Pentru o ast fel de jertfă a decorării casei lui Dumnezeu și manifestarea pietății esterne prin crucifixul, semnul mântuirii genului omenesc, Vă rog, să binevoiți a exprima și prin organul D-Voștră mulțumita întregului popor credincios, dorind evlavioasei familii Muntean din Ofenbaia răsplata pămîntescă și cerească! Ioan Is. Tordai, preot gr. cat.

Din Arhidieceasă. Concurs: Cu terminul de 25 August n. se escrie concurs pentru completarea stațiunii învățătoresc din Abrud, salariu 600 cor. quartir cu 3 odăi și cămară, grădină și cuinenenalele legale. — Până la 31 crt. e de ocupat stațiunea învățătorescă din Câmpeni, tot în distr. Roșiei, salar 600 cor. quartir, grădină și lemne de foc. Tot până atunci e pusă la concurs stațiunea cantor învățătorescă din Beica rom. și magh, distr. Reghin. Salariaul învățătoresc se primește din repartițiune, cel cantoral din stolarii.

Sciri personale. George Pop, director de finanțe în Nyiregyháza a fost transferat în capul direcțiunii financiare din Zombor. Transferarea acesta s'a făcut în interes de serviciu, pe baza succeselor de până acum și ca urmare a încrederii puse în el. De

părtarea dlui George Pop din Nyiregyháza e regretată foarte mult de foile locale, cari îi dedică articoli foarte elogiogi, laudându-l pentru escelețele sale calități. Profităm de ocazie a dori și noi dlui George Pop aceleași succese strălucite în noul post, cari le-a secerat și până acum, și a îndemna tinerimea noastră să se aplice pe cariera finanțelor, pentru că aici diligența și cunoștințele câștigate și în deosebi caracterul și onestitatea tot de una sînt resplătite după vrednicie. Până acum avem trei români directori de finanțe: George Pop la Zombor, Nicolae Pop la Orade și Dem. Dragonescu la Timișoara. — Alesiu Viciu, profesor la gimnasiul nostru, a plecat la Sicilia, spre a face studii filologice și pentru a face cunoștința de teliurite particulărități limbistice siciliene.

Hymen. Amicul și colaboratorul nostru Prof. Alexandru Cindra, anunță căsătoria sa cu domnișoara Leontina Lucașiu, săvîrșită în Abrud, Duminecă la 2 crt. Trimitem urările noastre de fericire. — Silvia Cristea și Ioan Băgăian, prof. de gimnastică în Blas și Valeria Cristea și Petru Onosi, cler. abs. anunță cununia lor săvîrșită în 2 August st. n. în biserica gr. cat. din Șpálnaca. Trimitem felicitările noastre și mirilor, dar mai ales părinților, cari au avut bucuria de a-și mărita de odată două fete.

Pentru meserieși. Dl Dr. Vasilie Dan de Apșa, distins avocat în Sibiu și vechi membru ajutător al „Reuniunii sodalilor români din Sibiu”, a dat o nouă și eclatantă dovadă despre dragostea, ce o are pentru clasa noastră de mijloc prin faptul că s'a trecut în șirul puținilor membrii pe viață al numitei Reuniuni solvind taxa de cor. 50. — La fondul Dr. D. P. Barcianu, creat de „Reuniunea sodalilor români din Sibiu” cu scop de a ajutarea sodalilor lipsiți de lucru au dăruit, fostul coleg al decedatului, profesorul Dem. Cuntan, 2 cor.; Petru Bota, măestru eroilor, 40 bani și Vic. Tordășianu, 20 bani.

Necrolog. † Ioan Maga, canonic onorar, asesor consistorial și paroch gr. cat. de Ujváros în Oradea-mare, după un morb greș și îndelungat, suferit cu răbdare creștinescă, provăduț mai de multe ori cu Sa. sacrameinte, și-a dat blândul și nobilul său suflet în mâinile Creatorului, în 6 crt. în anul 82. al etății și 58. al preoției sale.

† Ioșif Erdélyi, avocat în Orade, a repansat după un morb scurt dar greș în 26 Iulie sara în anul vieții, 62-lea și a fericitei sale căsătorii 29-lea fiind provăduț cu ss. sacrameinte ale moribunților.

† Veturia Elena Mureșian, din Vereșmort, absolventă de cl. III civilă, a repansat în 5 August st. n. după un morb greș în anul al 15-lea al etății.

În veci amintirea lor!

GRĂDINA „COMȘA”

restaurant și loc de petrecere în Veza, se vinde din mână liberă.

(Teritoriul de peste 2 jugere 600 stânjinii, cu plantațiune bogată, și adjustat cu toate superedificatele necesare: 1 casă bună de piatră cu 3 odăi, 2 popicării, lawntenis, pivniță, ghețar, grajd, șopron etc. etc.

A se adresa la: Dl avocat
L. NESTOR în Blas.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Să credem în Dumnezeu!

(După Can. Ludovic Schüller.)

(Continuare.)

CAP IV.

Consensul tuturor popoarelor ne dovedește existența lui Dumnezeu.

§. 1. Popoarele și Dumnezeu.

În capul acesta voiesc să-ți arăt — iubite cetitorule, că e cu neputință să existe un popor ateist, că un atare popor nici când n'a existat, că numele lui Dumnezeu răsună peste tot, în toate locurile unde se află oameni — ori cât de barbari și sălbatici ni-l vom închipui; îți voi arăta că deși multe popoare și diferite națiuni au greșit foarte tare în privința Religiei, și cu privire la natura lui Dumnezeu, cu toate acestea tot de una s'au întrunit, au fost de acord în admiterea existenței unei Ființe supreme, și în urmă, de ore ce această convingere universală și constantă nu se poate ascrie unei înțelegeri între oameni sau unei păreri greșite, trebuie să se derive neamintit din însuși Dumnezeu.

Tote popoarele pământului recunosc existența lui Dumnezeu. Încă înțeleptul Plutarch a observat, că e mai ușor a afla cetăți fără muri, case și regi, fără avere și știință, de cât o cetate, care să n'auibă temple și Dumnezeii, care să nu scie de rugăciuni, forme de jurăminte și de arderi (Lib. adv. Coloten. Op. t. II.).

„Nu există popor — exclamă Cicero — nu există popor așa de barbar, așa de sălbatic, care deși nu scie că ce idee trebuie să aibă despre Dumnezeu — să nu scie, că trebuie să creadă în existența sa“ (De legib. I. n. 24). Însuși Kant întărește zicând: „Între toate popoarele, în decursul politeismului orbecătoriu, vedem tot de una strălucind unele schimburile de monoteism“ (Crit. d. rag.)

Istoria din toate timpurile într'un glas ne spune, că Caldeii, Tătarii, Chinezii, Egiptenii, Fenicienii, Persianii, Grecii, Romanii au recunoscut tot de una dumnezeirea. Toți poezii până și cei mai antici au presupus tot de una noțiunea lui Dumnezeu la popoare. Legislatorii s'au nisuit să sancționeze legile lor, luând de fundament religionea popoarelor, și zicând că le-au primit de la înșiși Dăii. — Tote limbile pământului au un cuvânt consacrat, ca să însemne: Ființa supremă. Fie care popor are onoruri speciale, cult respectuos și fiesc față de o Ființă supremă. Sălbaticii din India se prostern înaintea unui Spirit mare, și când începe a tuna caprinși de spalmă exclamă: Dăitatea s'a mâniat. — Călătorii Cook, La Peyrouse, Vancouver, Kotzebue au aflat peste tot urme sigure despre convingerea existenței lui Dumnezeu și despre cultul ce i-se presta Lui. Descoperindu-se America s'au aflat popoare, cari trăiau ca și nise animale sălbatică, lumina inteligenței în dășii era aproape stinsă, dar foarte vină era într'înși credința

într'o Ființă supremă, în Dumnezeu, a cărui natură înse nu o cunoscău.

E interesantă următoarea rugăciune frumoasă, ce o înaltă cătră Ființa supremă bieții sălbatici ce locuiesc pe insula Madagascar: „Oh Eternule — zice el cădând în genunchi — îndură-te spre mine, căci eu sum nestatornic și călătoriu, oh Nemărginitule, fie-ți milă de mine, pentru că eu sum numai un picur de apă; oh Puternice! vino-mi în ajutor, căci sum slăbănog, oh Iavorule al vieții, veți că eu sum aproape de morțe, oh Înțelepte! luminează-mă căci eu sum în rătăcire; oh mare Binefăcătorule! ajută-mă, pentru că sum sărac, oh Atotputernice! ajută-mi, căci eu nu pot nimica“ (Flaccort: Hist de Madagascar).

Bieții sălbatici din Laponia — aproape de pol — cufundați într'o noapte frigidă de trei luni, în mijlocul zăpădei și ghiței — când aud din depărtare tunetul, și când ved că începe a fulgera, cad în genunchi, recunosc cuprinși de mirare existența lui Dumnezeu și exclamă: Dumnezeu trăiesce pe munți! Și bietul Islamit, pierdut în nemărginitele deșerturi, între un ceriu ca de metal și o mare de năsip, sub ferbițele raze ale soarelui arzător — recunoște un Dumnezeu. îl adoră, îl mulțămesc, îl cheamă într'ajutor în singurătatea, în care se află.

Cu un cuvânt — în zilele noastre, când pământul e parcurs neconținut de călători setoși de descoperiri, peste tot se află urme despre o Religie, despre o credință în Dumnezeu. Începând de la popoarele, cari sînt regulate de legi civile — până la națiunile cele mai ignorante și sălbatică; chiar și în familiile nomadilor — ce trăiesc în deșerturi — aflăm ca un fundament solid convingerea despre existența Creatorului. Cu tot dreptul așa dară pută să exclame marele Lacordaire: Dumnezeu este cel mai popular între toate ființele. Ar trebui deci, ca toate popoarele să fi fost nebune, că întrégă lumea să se fi înșelat — de cum-va am voi să afirmăm că Dumnezeu nu există. Să închidem acest paragraf cu frumoasele cuvinte ale elocuentului Lacordaire: „Pingariul în mijlocul câmpului răsămându-se, de car său de plug, își ridică ochii spre ceriu și cu o mișcare simplă, ca și sufletul său, reamintea fiilor săi pe Dumnezeu. Cel sărac îl cheamă, cel muribund îl invocă, îl cheamă într'ajutor, cel trist se teme de El, omni de omenie îl binecuvîntă. Regii îi oferă corónelor lor, armatele îl aședă în fruntea cetelor lor, învingerea îi aduce mulțămite, respingerea sau pierderea îi imploră ajutorul, printr'insul popoarele se întăresc în contra tiranilor, nu este loc, nu timp, nu ocaziune, nu sentiment, în care Dumnezeu să nu apară și să nu fie chemat într'ajutor“ . . . .

§. 2. Erorile.

Adevărat este înse că nu toate popoarele, nu toate națiunile avură tot mereu adevărata credință în Dumnezeu. Căci pe când în fapt îl admiteau, greșiau cu privire la natura lui, își formau diferite păreri despre

dănsul. Cercară pe Dumnezeu în natură, în fenomene, în petrii, în plante, în animale; și-au format despre Dumnezeu concepte greșite și absurde, dar nu negară nici când adevărul fundamental despre existența lui Dumnezeu.

Se prosternură unele popoare înaintea vițelilor, caprelor, leilor, crocodililor, cănilor, mățelor, pasărilor, . . . dar toți conveniră în mărturisirea despre necesitatea unui Dumnezeu, așa în cât au ajuns de au admis un număr imens de divinități — înșirând Hesiod cam la 3000 de dăități. — Înse când — cetind istoria — vedem pe tâlhari invocând pe Mercuriu, cei desfrinați pe Venus, bețivii pe Bacchus, când aușim că soldații se recomandă lui Marte, că marinarii fac vot lui Neptun, medicii recunosc de Dumnezeu al lor pe Esculap; când istoria ne spune că și măleștrii ferari își aveau pe Vulcanii lor, cei învățați pe Minerva, musicanții pe Apollo, . . . noi — în vreme ce deplângem atâta orbie, vedem lămurit, că convingerea despre existența lui Dumnezeu e sădită în mințile, în inimile tuturor oamenilor. Greșiră ce e drept cu privire la existență; mărturisiră cu toții într'un glas că un Dumnezeu trebuie să existe, deși greșiau în privința naturii și perfecțiunilor Lui.

§. 3. Adevărul.

Din greșelile despre natura sa esența lui Dumnezeu lămurit se deduce că n'a fost convențiune întru admiterea existenței sale, pentru că dacă ar fi fost vre-o convențiune, toți ar fi adorat și ar adora aceeași dumnezeire. Apoi cum s'ar pută esplica o atare învoielă sau convențiune cu convingerea despre existența lui Dumnezeu, ce se află în popoarele sălbatică, cari n'au venit nici când în atingere cu popoarele civile? Trebuie să mărturisim că această convingere nu atiră de la arbitriul omului, altmintrelea nu ar fi fost atâta uniformitate. Sîntem siliți a admite că Dumnezeu însuși a sădit în om atare înclinațiune și convingere puternică, și că apoi oamenii au modificat-o, au variat-o amăsurat obiceiurilor proprii și amăsurat înclinațiunilor diverse.

Void așa dară a ajunge la isvor trebuie să conchidem, că Dumnezeu însuși a scris această convingere în sufletul omului. Și într'adevăr, această convingere universală și constantă, nu se poate deriva de cât sau dea-dreptul de la Dumnezeu sau din convingerea omeniei despre acest adevăr, din existența făpturilor, cari lămurit ne dovedesc, nu numai existența, ci și atotputernicia, înțelepciunea și toate atributele dumnezeirei. Referitor la acest cas Cicero zicea, că „consensul tuturor oamenilor în același lucru trebuie să se socotască de o lege a însăși naturii“ (Tusc. Quaest. I. n. 30).

Cine va fi deci așa de cutezător să se împotrivescă sentimentului universal al tuturor popoarelor? „Ceea ce o susțin cu toții — e adevăr“ zicea Aristotele. Dacă așa dară toate popoarele într'un glas și neîntrerupt au admis și admit existența lui Dumnezeu, e cu neputință să greșescă cu toții într'un lucru atât de momentuos.

Și dacă popoarele sëlbatice recunosc și adoră un Dumnezeu, noi să ne rușinăm, că în mijlocul universului strălucit, nu ne mirăm de nebună vorbire a ateistilor, nu ne simțim împinși să protestăm în contra afirmărilor nebune ale unor oameni miserabili și fărădelege, care nu simpatizează cu convingerea universală a tuturor popoarelor.

Așa dară dacă toți admit pe Dumnezeu, e cu neputință să nu existe, fiindcă existența aceasta ni-o vestesc cu tăria însăși natura, ba chiar însuși auctorul naturii — adică Dumnezeu.

(Va urma.)

ALBERTINA.

— Povestire. —

(Continuare.)

— Se sperăm fetița mea, și pentru că să dobândim de la Dumnezeu acest dar, năsuiesc-te a te pregăti bine, ca să-l primești pentru prima dată în sufletul tău, și când îl vei avea în inima ta, rogă-l să se învrednicescă a primi în împărăția sa — dacă cum-va încă n'ar fi ajuns — sufletele scumpilor tăi răposați, apoi mai rogă-l, ca să facă să iasă la ivelă adevărul, că memoria lor să nu fie blăstemată de urmași și în sfârșit adă-ți aminte de a implora îndurarea dumnezească asupra acelora, cari au fost cauza nefericirilor și împrăscierii casei tale, cugetând că numai sub condițiunea, dacă vom ierta din totă inima vătămările, ce ni s'au făcut, putem spera de la Dumnezeu iertarea greșelilor noastre și ascultarea rugăciunilor noastre.

— Da, scumpă mamă, da, eu mă voi ruga din totă inima pentru tine, pentru mine pentru scumpii noștri răposați și apoi și pentru inimiile noștri, și apoi sperez că Dumnezeu și Preasânta sa Mamă mă vor asculta, îmi vor auzi rugăciunile.

— Chiar pentru aceea am voit să-ți spun istoria acésta tristă, pentru că rugăciunile tale în ziua solemnă ce se apropie să fie mai căldurose și mai ferbinți. Dar bagă bine de samă să nu vorbești cu nime — afară de moșă-ta — despre secretul ce ți-am încredințat.

— Nu te teme mamă! voi fi mută ca o statuă, și despre secretele familiei noastre nu voi vorbi cu nime, numai cu Dumnezeu.

— Acum scumpa mea, mergi și te odihnește și arată-te veselă și iubitore cu frațiorul tău, care la timpul său va trebui să cunoască și el aventurile străbunilor sël.

VI.

Când ești Albertina din cabinetul mamei sale, se întâlni cu moșă-sa. — Bătrâna, dămnă văzându-o palidă și plângând o strînse la sîn și-i zise:

— Scumpa mea, Albertină, pentru ce ești așa tristă și melanconică? Dacă mamă-ta ți-a povestit întâmplările, cari supără și împrăsciară familia tatălui tău, îți va fi spus și aceea, că nici el nici altul din neamul lui nu s'a pătât, cu nici un delict, și tu trebuie să scii că unicul rău, singurul lucru, ce trebuie să ne supere este păcatul; nu te supăra deci preste măsură pentru pierderea onorurilor și avuțiilor trecătoare, ci cugetă că Evangelia numește fericiți pre cei ce

plâng și promite fericirea Cerinului acelora, cari sufer pe acest pământ.

— Oh scumpă moșă — răspuse fecióra, — eu nu deplâng nici avuțiile nici onorurile ci numai dragostea tatălui meu, care poate că ar trăi fericit în stinul familiei sale, dacă durerile și amărăciunile suferite nu iar fi scurtat viața.

— Fetița mea, replică moșă — dispozițiunile lui Dumnezeu sînt pururea adorabile, dar noi adese ori nu le putem cuprinde, și dacă El a permis ca tatăl tău să fie nefericit pe acest pământ, de sigur îl va fi răsplătit cu mărirea și fericirea vecinică a Cerinului, și dacă tu și fratele tău a-ți rămas înainte de vreme — lipsiți de dragostirile lui, el nu va înceta de a vă scuti și binecuvînta mai cu deadinsul din patria fericită a Raiului.

— E adevărat, moșă, dar dacă ai ști D-Ta cât sufer eu, cugetând că alte copile în ziua celei dintâi Cuminecări primesc binecuvîntările și îmbrășosările amânduror părinți, și se bucură de bucuria lor, pe când eu dimpotrivă voi trebuie să văd lacrimile mamei mele, carea și dînsa va deplânge în ziua aceea lipsa soțului vieții sale.

— Dar cugetă că sînt și copile de acelea, cari își deplâng lipsa, nu numai a unuia, ci a ambilor părinți. Sărmana Ana — pentru exemplu — e cu mult mai nefericită de cât tine, ea n'a cunoscut nici odată pe dătătorii zilelor sale și în ziua aceea (a primei Cuminecări) nu va avea nici binecuvîntarea mamei sale.

— Ai tot dreptul, moșă, și eu sum prea rea, deplângându-mi sôrtea mea, pe când ar trebui să mulțămesc preabunului Dumnezeu că mi-a dat o mamă și o moșă atât de bune și un frățior așa de gentil și afectuos, dar apoi ce se faci? . . . istoria auzită de la mama mea mi-a intristat spiritul, și intristarea acésta mă face nemulțămîtă și nedreptă.

— Nu fetița mea, tu nu trebuie să te lasi învinsă de intristare, ci trebuie să primești voișă și fără de a murmura Crucea, ce ți-a dat-o Dumnezeu și să-i mulțămesci pentru binefacerile ce ți le dăruiesc.

În momentul acela intră cu repezime în sală micul Richard, care sărutând mâna moșei, îmbrășosă pe Albertina zicându-i: Unde ai fost ascunsă în astă dimineță? . . . Te-am cercat preste tot, dar înzădar, și Ana te-a cercat, și mi-a spus că merge să aștepte la peșcera parcului. . . . Dar ce e cu tine, sorióra mea? . . . ochii tăi sînt roșii. . . Póte ai plâns? . . . pentru ce? . . .

— Nu e nimic, scumpule, — răspuse Albertina, sărutându-l pe frunte — am plâns puțin, cugetând la bietul meu tată, pe care am fost nefericită, a-l perde așa iute. . .

— Oh! tu ai drept, dar mama mi-a spus că tatăl ne privește și ne binecuvîntă din Ceriu, și se rogă pentru noi, adevărat e moșă?

— E foarte adevărat — răspuse marea, — și tu trebuie să te năsuiesci a crește bun și virtuos ca și dînsul, ca să fii într-o zi mângăierea mamei tale și sprijinul soriórei tale. Dar spune-mi studiatu-ți-ai lecțiunile?

— Da moșă, am studiat și mi-am îndeplinit dătorințele și mama a zis, că e îndeplinită cu mine.

(Va urma.)

Cleric gr.-catolic român.

(Continuare și fine.)

Ma! înainte de tóte, trebuie să ne ferim ca de foc, a privi preoția ca un mijloc de traiu. ba ca un refugiu și nu de o misiune. Și foarte mulți, póte că am pășit pragul seminarului cu gândul, de a ne asigura pânea de tóte zilele. Iar, că între tinerimea ieșită din gimnas domnesce acésta părere, dovadă ne sînt mulți tineri gr. catolici, cari nefind primiți în seminarele noastre catolice, sînt gata a trece și de fapt trec la schismă, în speranță, că vor face vragbă, și ast fel pe căl destul de neonest vor ajunge la pânea. Și ce să zicem despre aceia, cari, fiind că la frații schismatici e rezolvită chestia cu congrua, merg în seminarele pravoslavnice, și în trei ani să face popă și are salar fix. Multă ispravă atari colegi nu vor face nici fraților pravoslavnici, căci nu trec din convingere, și apoi scim, că seminarele pravoslavnice numai spre aceea nu pot fi acomodate, ca să le schimbe acele păreri bizare despre misiunea preoțescă.

Dar, dacă am pășit pragul seminarului, conduși de atari păreri false despre chemarea preotului, cred, că datorința noastră este, să ne silim din tóte puterile a ne lăpăda de ast fel de păreri. Și sum deplin convins, că unul fie care am făcut-o și o vom face înainte de a auzi din gura locuitorului Apostolilor: „Vrednic este!”

Și cu cât mai mult va trebui să fim pătrunși, consicii de chemarea noastră, după ce vom intra în via Domnului, când încep a ne munci necasurile vieții. Desbrăcați de tóte cugetele, de tótă grija cea lumescă, deplin consicii despre chemarea noastră să pășim în via Domnului. La din contră, mai bine va fi să ne căutăm norocul pe alte căi.

Câte greutateți nu vom avea a întâmpina în cultivarea viei, ce ni-se va încredința. Câți nu sînt, cari, după ce vine rîndul la muncă, își pierd tótă speranța în viitor, își pierd ori ce ideal, pentru care în tinerete atât de mult se însuflețiau! Și de câte ori nu auzim noi, când ne însuflețim pentru un sfînt ideal, zicându-ni-se: Continuați numai, ca și noi am fost odată așa. Veți vedé, dacă veți cunoște viața în realitatea, în golătatea ei. Oh! nu! Nu se póte, dacă în adevăr sîntem însuflețiti de aceste sfînte ideale, nu se póte, ca necasurile vieții să ne póta face într'atâta răci față de ele. Eă cred, că chiar din contră trebuie să se întâmple. Necasurile vieții chiar trebuie să ne oțelască, ca cu atât mai mare putere și însuflețire să tindem spre idealul nostru. Dacă în luptă ne pierdem însuflețirea, atunci arătăm, că aceea n'a fost însuflețire, ci numai o inferbintare tinerescă. Noi nu căutăm, nu așteptăm în viața reală un traiu strălucit. Noi nu privim preoția de un mijloc bun a face carieră. Nu căutăm o viață retrasă, liniștită la sate sau ori unde în alt loc. Nu aceste le așteptăm noi, dacă în adevăr sîntem consicii de misiunea noastră. Scim, că ne așteptă o luptă grea în viață. Vom lupta, pentru că voim ca cu ajutorul Celui ce ne-a trimis, să raportăm o învingere sigură. Să muncim, să asudăm vrem pentru gloria sfintei biserici catolice

și fericirea poporului român. Cred, că în acest caz nu ne vom desilusiona, căci putem fi siguri, că nu ne așteptăm contrariul în viață. Sau ce idealist poate să fie acela, care nu ast. fel privește lucrul. Pentru că cred, că la masă albă sau mai românește la masă plină și în pat môle, ori cine scie să fie idealist. Nu acest idealism ne trebuie nouă.

Nouă ne trebuie un idealism, care pătrunde întreg omul, îl dirijează totă activitatea, care nu cunoște nici o pedecă. Nu un nesucces a unei munci de câți-va ani, să fie în stare a ne zdrobi ori ce idealism, și să ne lăsăm cu totul în voia întâmplării. O luptă de o viață întrăgă merită cele mai sublime ideale: gloria bisericii și națiunii de la unul fie care fii al său, și cu cât mai mult de la apostolii săi.

Da! să fim deplin convinși și pătrunși de chemarea noastră, să privim în preoție o misiune, după cum este, și nu o carieră ca juridică sau ori care alta, și atunci nu vor fi necasuri ale vieții acesteia, cari ar pute să ne micșoreze însuflețirea. Cred, că nu este de lipsă să mă provoc la Apostoli, la atâți sfinți părinți și preoți, cari cu atâtea și atâtea necasuri au avut a se lupta, și de loc nu și-au pierdut însuflețirea, ci din contră.

Reummitul Döllinger n'a voit să ia parte la o adunare a catolicilor vechi, pentru că aceștia voiau să ștergă celibatul. — Interesant, că toți ereticii se acată de celibat. — N'a voit să ia parte, căci zice el: „Preotul, care să căsătorească, privește preoția nu de o misiune, ci de o meserie.“ Că are drept sau ba, nu știu. Judece cei ce știu. Știu înse, că are drept dl Dr. V. Lucaci când zice: „Lupta pentru biserică, pentru drept, patrie, națiune, cât de ușor, și cu succes o poate suporta liberul față de servul familiar! Asta nu atâta înasamnă, că cel căsătorit nu e susceptibil pentru idealurile sublimale ale virtuții, ci că sînt în proporțiune ca regula față de excepțiune.“¹⁾ Și ore noi, care vom alege-o? Cred, că cei mai mulți dintre noi — baremi de ași fi profet mincinos, fiind că căsătoria preoților să ține de disciplina bisericii orientale, va trebui, ca bunii greci, ce sîntem, să ne căsătorim. Și cu cât nu trebuie așel mai mult să ne nisum să fim conștienți de chemarea noastră, ca plăcerile lumii acesteia să nu ne atragă atențiunea de la datorințele, ce sînt legate cu aceea.

Aceste sînt ideale, pentru cari cred, că putem, să ne însuflețim în ziua de azi. Mărirea sfintei noastre biserici și regenerarea, fericirea poporului român prin această sfintă biserică, care singură merită cu zdevărat acest titlu. Iată ce scrie între altele despre biserică catolică dr. Carol Sell, profesor de istorie la facultatea teologică (protestantă) de la universitatea din Bonn: „Singur biserică catolică se poate numi în sensul strict al cuvîntului biserică. Această biserică e cea mai sublimă instituțiune socială, ce istoria a cunoscut vre-odată. Viața lumii vechi muribunde, ce era să se stingă a obdus-o cu o lumină blîndă, plăcută, și a mîntuit pentru posteritate comora prețioasă a culturii ei. Ca părintele civilizațiunii moderne a crescut pentru istoria evului nou

puternicele popore și triburi: german, roman și slav. Împrejurarea, că nu e o țară politică, ci spirituală, în care au pășit la începutul evului mediu acuși din iubire, acuși de frică, le-a unit mai întâiu în națiuni, a avut o deosebită însemnătate pentru viața viitoare a popoarelor. Aceste tinere națiuni a Europei nici odată nu pot nega, că de-asupra leagănelui lor a sunat de la secolul VIII—XI. cîntecul pătrunzător a bisericii, care le-a chemat la o altă viață.

Cel mai mare serviciu al catolicismului este aceea opinie generală, care a contopit în un întreg ideile religioase biblice, cu știința antică, cu filosofia și cu ideile de jumătate christiano-ascetice, de jumătate păgâne germane, că până în zilele noastre este fundamentul nisuițelor civilizațiunii europene.

... Catolicismul este izvorul nu numai a dogmelor, ritului și constituțiunii bisericii noastre, ci și a modului de gîndire, a moralei noastre. Și tocmai pentru că pe lângă maximul vieții religioase morale, care îl premiază cu corôna recunoștinței, recunoște și un minim modest, pentru aceea această religie este mai chemată să instruceze popoarele și să disciplineze mulțimea. Născută ca pedagogul lumii până în timpuri neprevăzute, în decurs de secolii, a ei va fi gloria ori unde se vor instrua și crește masse de popore. Triumfătoare și-a ținut locul în mijlocul religiașilor inimice ca: neoplatonismul, islamul, păgânismul, celt, german, slav, dualismul, panteismul în evul mediu.“²⁾

În urmă să încheiem cu dl Aurel C. Popovici: „Idealul bărbașilor, cari luptă pentru libertatea națiunii lor trebuie să albă forme concrete, bine definite. Îmi închipuiesc, că acești bărbași sînt conduși de rîvna de a vedé întreg poporul liber și stăpîn pe pămîntul său; de a contribui, ca acest popor ieșind din miserie să trăiească în sate mari și frumoșe și bogate, în case netede și igienice, și în moravuri potrivite, ca ast fel acest popor trupește sănătos și stăpîn pe rîdele muncii sale să trecă prin un sistem de instrucțiune adaptat trebuințelor sale adevărate, ca într'adevăr să albă parte de cartea, ce învață, ca tot mai rațional să-și cultive averea pămîntescă și puterile intelectuale, ca ast fel să se apropie și el de scopul suprem al omului pe pămînt: de fericirea omenescă.“²⁾

Noi înse nu ne vom îndestuli cu atâta. Noi vom fi conduși și de rîvna de a asigura pe lângă fericirea pămîntescă și fericirea eternă, scopul ultim al omului, fără de care toate celelalte nu ajung nimic. Și acesta singur numai prin sfinta noastră biserică se poate ajunge. Pentru aceea din toate puterile vom lucra pentru înflorirea acestei sfinte biserici, căci prin această credem, că ne împlinim cea mai sfintă datorință, ce o avem față de biserică catolică și față de poporul român.

Vasile Moldovan.

¹⁾ »Preuss. Jahrbücher« 1899. October.

²⁾ Principiul de naționalitate pag. 44. Bucureșci 1894.

Bibliografie.

A apărut:

„Cartea Românilui“, acesta va fi titlul Călimdarului pe anul 1904, ce institutul tipografic „Victoria“ (proprietar Ioan P. Lazar) din Șimleul-Silvaniei va eda în decursul lunii Septembrie a. c.

Acesta întreprindere literară va fi un adevărat magazin de învățături pentru tot Românul. Pornind de la vatra noastră (Sălagiu) în anul prim vom da un scurt istoric al dezvoltării noastre naționale, bisericășci, culturale și economice din Sălagiu. Acest istoric va fi ilustrat cu portretele bărbașilor nostri conducători și a instituțiunilor de mai mare importanță din acest ținut.

Un grup de bărbași cu renume literar bine cunoscut, va da fel de fel de învățături folositoare pentru tot Românul, fie acela domn ori țaran.

În anul al doilea și cei următori vom continua cu îmbogățirea acestui material pus în ordinea cea mai perfectă ast fel, că cei ce vor aduna la un loc călimdarul nostru în timp de câți-va ani vor ave o bibliotecă mult folositoare în totă privința.

Atragem deci atențiunea publicului nostru, și în deosebi a d-lor preoți și învățători de pe acuma asupra călimdarului „Cartea Românilui“, care pe lângă aceea, că va fi ajustat după cerințele cele mai perfecte a timpului modern, va fi tot odată și foarte ieftin.

„Sămănătorul“, sub direcția unui comitet. Anul II. Nr. 29, cu următorul sumar: N. Iorga, Politică și cultură la români neliberi. — Mihail Paleologu, Sonet. — Il. Chendi, Rîurile în poezia populară. — V. Cosmovici, 1812 (Înfrîngerea de la Lipsca). — Const. Berariu, Făt-frumos în grădina Sf. Vineri (feerie în 3 tablouri). — Ion Scurtu, „Cabinetul poetic“ al lui Alexandri (în loc de răspunsuri). Numărul 20 ban. Abonamentul 10 lei pe an.

Rusușii Șirianu: La Roma. Neapoli—Pompei—Capri—Florența—Veneția—Lido—Londra—Paris—Arad 1903, pag. 267, prețul 2 cor. Cuprinde povestirea călătoriei făcute la Roma cu prilejul excursiunii din ast an, condusă de dl Tocilescu. La sfîrșit sînt aduse și suvenirii de călătorie la Londra și Paris. Impresiile sînt scrise în o limbă curgătoare și frumoasă, prea mult se insistă adese asupra anilor, persoanelor și măsurilor, cât îți face impresia, că tețeci un Bădecker.

Posta „Unirii“.

E. și D. D. Cum vedeți în numărul acesta am fost îngrămădiți cu alt material. În numărul viitor vor urma. »Dieta țării« eventual va trebui modificată.

Am primit și achitam abonamentul de la: Unimăt pe 1902 sem. 2. și 1903 sem. 1. Chereș pe 1903. Teșev pe 1902. Ponor pe 1900. Bichigiu pe 1900, 1901 și 1902. Cig pe 1902. Chuzbaia pe 1897 și 1898. Zabrania pe 1903 sem. 2-lea. Lapiu pe 1901 și 1902. Desmir pe 1903 sem. 2-lea. Supurul-de-jos pe 1899, 1900 și 1901. Apafai pe 1902 sem. 2-lea și 1903 sem. 1. Pnade pe 1902. B. Bistrița pe 1901 și 1902. Sava pe 1902 Oct.—Decembrie. Șomcutul-mic pe 1903 sem. 2-lea. Gărdani pe 1903 sem. 2-lea. Timișora pe 1903 sem. 2-lea. Ponor (Pu) pe 1903. Sibiu pe 1903 sem. 2-lea. Ludog pe 1903 sem. 2-lea. I. Ivascu, Gh. pe 1903 sem. 2-lea. G. Juh, Orade pe 1903 sem. 2-lea. Tohanul-vechiu pe 1903 sem. 2-lea. Almaș, Cosnaciul-de-jos, Hîdig, Marca, Keresztelek, Porț și Șomal pe 1903 sem. al 2-lea. Tractul Șomcutel-mari pe 1903 sem. 1. Abrud pe 1902. Casina, Sebeș pe 1903 sem. 1.

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.